

РОЗДІЛ 13. РЕЦЕНЗІЇ

DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.84.4.55>

НОВІТНІЙ ПОГЛЯД НА КРИМІНАЛЬНУ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ШАХРАЙСТВО¹

Тихий В.П.,
*доктор юридичних наук, професор,
заслужений юрист України,
дійсний член (академік)
Національної академії правових наук України,
радник Президії НАПрН України*

Актуальність тематики монографії. У статті 41 Конституції України наголошено, що «... ніхто не може бути протиправно позбавлений права власності. Право приватної власності є непорушним». Непорушність гарантованого Основним Законом України права власності забезпечується цілим механізмом правового регулювання, ключове місце в якому відведено кримінально-правовим засобам охорони права власності. Саме у Кримінальному кодексі України визначено, які суспільно небезпечні діяння є кримінальними правопорушеннями, що посягають на право власності, та які покарання застосовуються до осіб, що їх вчинили. Зазначені кримінально-правові норми об'єднані у розділ VI Особливої частини КК України «Кримінальні правопорушення проти власності».

Варто відзначити, що саме кримінальні правопорушення проти власності є основною групою кримінальних правопорушень, що реєструються в Україні (за даними офіційної статистичної звітності можна констатувати, що зазначені кримінальні правопорушення становили від 60–70 % від усіх зареєстрованих кримінальних правопорушень в Україні). Одним з найбільш розповсюджених видів кримінальних правопорушень проти власності безспідставно вважається шахрайство (заволодіння чужим майном або придбання права на майно шляхом обману чи зловживання довірою), кримінальну відповідальність за вчинення якого передбачено статтею 190 КК України. Чинний КК України встановлює відповідальність за шахрайство не тільки у цій статті, яка розміщена у Розділі VI Особливої частини КК України «Кримінальні правопорушення проти власності», але також в інших статтях, які мають місце у різних розділах закону про кримінальну відповідальність.

Базове поняття шахрайства надається законодавцем у диспозиції статті 190 КК України, яка є загальною нормою про відповідальність за шахрайство. Інші види шахрайства, за які встановлюється відповідальність у статтях 222, 262, 289, 308, 312, 313, 357, 410 КК України, є спеціальними нормами. Це потребує системного аналізу нових аспектів проблеми, проведення комплексних кримінально-правових досліджень шахрайства, який проявляється у різноманітних діяннях, передбачених кількома статтями закону про кримінальну відповідальність, встановлення спільних рис цих діянь та їх відмінностей і вдосконалення на цих підставах КК України за шахрайство. Незважаючи на очевидну наукову та практичну значущість, ці питання ще не були об'єктом комплексного кримінально-правового дослідження. Вирішенню низки науково-прикладних проблем у цій сфері присвячена монографія О. В. Кришевич на тему «Кримінальна відповідальність за шахрайство: доктрина, законодавство, практика».

Характеристика змісту, структури та мови викладання ключових положень монографії. Рецензована монографія є однією з перших досліджень питань кримінально-правової характе-

¹ Рецензія на монографію «Кримінальна відповідальність за шахрайство: доктрина, законодавство, практика», підготовлену кандидаткою юридичних наук, професоркою О. В. Кришевич.

ристики шахрайства як окремого кримінально-правового інституту, що передбачається кількома статтями чинного КК України. На підставі всебічного аналізу положень, що містяться у відповідних складах шахрайства, порівняння їх з попереднім законодавством України і чинними кримінально-правовими нормами інших країн у науковій праці, також висунуто низку нових у концептуальному плані положень, висновків, пропозицій і рекомендацій.

Структура монографії цілком відповідає викладеному матеріалу й визначеним задачам, що дало змогу авторці послідовно зосередитися на головних кримінально-правових проблемах шахрайства. Викладення матеріалу ґрунтується на глибокому системному аналізі нормативно-правових актів, спеціальної наукової літератури, а висновки – на вітчизняному законодавстві, кримінально-правовій доктрині, судовій практиці й можуть використовуватися у діяльності органів кримінальної юстиції. Сформульовано авторські пропозиції прикладного характеру, спрямовані на вдосконалення норм про кримінальну відповідальність за кримінальні правопорушення щодо шахрайства.

Розглядаючи питання змісту Особливої частини КК України, в монографії приділяється особлива увага розгляду теоретичним, методологічним та правовим засадам дослідження кримінальної відповідальності за шахрайство. Крім того, розкриття понятійного апарату шахрайства, його складових, дає змогу зрозуміти різні перспективи й закономірності, які присутні у сучасному розумінні Особливої частини КК України. Методологія дослідження базується на комплексі методів, з яких найчастіше використовується порівняльно-правовий метод, що надає можливість розкрити картину правової реальності, враховуючи міжнародне законодавство для вирішення проблемних питань національного законодавства.

Основну увагу присвячено виокремленню, систематизації та аналізу складів кримінальних правопорушень, що передбачають відповідальність за шахрайство, особливості їх кваліфікації та розмежування з суміжними кримінальними правопорушеннями.

Монографічне дослідження є оригінальним, містить значний обсяг наукової новизни, воно позначене єдиним стилем виконання і послідовною логікою розгортання викладу. Окремо належить відзначити науковий потенціал, закладений автором у виконаній ним праці. По суті, даним монографічним дослідженням сформовано концептуальну основу та вибудовано низку визначальних орієнтирів для проведення наступних тематичних досліджень явища шахрайство з правової суб'єктності загальнотеоретичної, галузевої та прикладної спрямованості.

Висновок. Підсумовуючи вищевикладене зазначу, що монографія «Кримінальна відповідальність за шахрайство: доктрина, законодавство, практика» підготовлена на достатньому науковому рівні, є завершеною та самостійною працею, що характеризується новизною у галузі наук кримінально-правового циклу, а також є корисним внеском як в юриспруденцію загалом, так й у діяльність інституцій держави зокрема. Монографія є незамінним джерелом знань для всіх, хто зацікавлений у поглибленому вивченні кримінального права: як здобувачам вищої освіти, викладачам юридичних факультетів, так і практикуючим юристам, які прагнуть постійно підтримувати високий рівень професійних компетентностей.